

De kracht van Samen Buurten

Rapportage leergemeenschap Buurtverbinders en
O-meting Samen Buurten Flevoland

Colofon:

Titel: De kracht van Samen Buurten
Ondertitel: Rapportage leergemeenschap Buurtverbinders en 0-meting Samen Buurten Flevoland
Auteurs: Roel Wieringa, Els Beukers, Evert-Jan Velzing
lectoraat Urban Innovation
Datum: 2 september 2025

Deze publicatie van Windesheim valt onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Dit betekent dat de kennis uit deze publicatie hergebruikt mag worden als basis voor de ontwikkeling van nieuwe kennis mits de naam van de auteur en/of Windesheim hierbij vermeld wordt.

Managementsamenvatting

Samen Buurten is een Flevoland-brede beweging die bewoners, (zorg)organisaties en overheden verbindt om sterke, zorgzame buurten te bouwen. In 2025 voerden we een 0-meting uit naar vijf representatieve buurtinitiatieven (Nijkerk, Lelystad, Almere, Ermelo) en faciliteerden we de leergemeenschap Buurtverbinders Flevoland. Doel: inzicht krijgen in (1) impact en preventieve waarde van initiatieven en (2) hoe het samen leren het werk in de wijk versterkt.

We gebruikten de CIMO-logica (Context–Interventie–Mechanisme–Outcome). Per case zijn semigestructureerde interviews afgenomen en thematisch geanalyseerd. We identificeerden de volgende **versterkende mechanismen**: vertrouwen, eigenaarschap van bewoners, inclusiviteit, duurzame relaties, en de verbindende rol van de buurtverbinder als brug tussen leef- en systeemwereld.

- **Respondenten zijn positief over de volgende interventies:** laagdrempelige ontmoetingen (samen eten, buurtfeesten), werken vanuit talenten (ABCD), het benutten van gedeelde plekken (binnentuin, buurthuis) en professionals die “coachend” ruimte laten aan bewoners. Daarnaast constateren we een aantal **remmende factoren**: versnipperde samenwerking, beeldvorming/stigma rond kwetsbare groepen, te weinig structurele middelen en een te sterke focus op kortetermijnresultaten.

De eerste effecten (0-meting) van de vijf geselecteerde buurtinitiatieven zijn:

- **Meer sociale cohesie:** bewoners ontmoeten elkaar vaker, nemen initiatief en ondersteunen elkaar.
- **Preventieve waarde:** eerder signaleren van eenzaamheid/psychische problemen en het voorkomen van zwaardere zorgvragen door een sterkere sociale basis.
- **Professionele meerwaarde:** betere aansluiting op de leefwereld; ervaringsdeskundigheid vergroot vertrouwen en bereik.

Waarde van de leergemeenschap

Parallel aan de CIMO-analyse is een leergemeenschap opgezet rondom ervaringsgericht leren (doen–reflecteren–bijstellen–toepassen). De leergemeenschap vergroot motivatie, vaardigheden en handelingsrepertoire van buurtverbinders. Deelnemers leren zichtbaar effectiever omgaan met weerstand, bouwen sneller relaties op en borgen eigenaarschap bij bewoners. Het “blijven leren” zorgt voor continuïteit en energie in de praktijk.

Conclusie

De nulmeting en de opbrengsten uit de leergemeenschap laten zien dat Samen Buurten in Flevoland betekenisvolle stappen zet in het versterken van gemeenschapsopbouw. Initiatieven die deelnemen aan de praktijklabs rapporteren toegenomen kennis, zelfvertrouwen en netwerkvorming. Buurtverbinders ontwikkelen zich tot sleutelpersonen in hun wijk en dragen bij aan het vergroten van sociale samenhang, betrokkenheid en vertrouwen.

De resultaten van de enquête onder deelnemers bevestigen dit beeld: het programma draagt bij aan het mogelijk maken, uitvoeren én verduurzamen van lokale gemeenschapsinitiatieven. Daarbij zijn werkzame factoren onder meer: de inzet op ontmoeting en vertrouwen, het versterken van informele netwerken, en het bieden van handelingsperspectief via (praktische) instrumenten als de praktijklabs met ABCD-aanpak, asset-mapping, werkbladen en de leergemeenschap waarbij men samen reflecteert op thema's als weerstand, boudery-spanning en het verbinden van systeem- en leefwereld.

Verder blijkt dat het langdurig borgen van deze beweging vraagt om blijvende ondersteuning, structurele samenwerking met formele partijen en erkenning van de rol van inwoners. Het potentieel is groot: Samen Buurten laat zien dat investeren in gemeenschapskracht leidt tot duurzamere buurten én tot preventieve waarde voor het sociaal- en gezondheidsdomein.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	2
Inhoudsopgave	4
1 Zorg als maatschappelijke opgave	5
2 Onderzoeksopdracht en aanpak.....	8
3 Vijf buurtinitiatieven.....	14
4 Beschouwingen volgens CIMO-logica.....	19
5 Analyse enquête Samen Buurten	27
6 Beschouwingen leergemeenschap buurtverbinders.....	30
7 Samenvattende slotsom	35
Bijlage A: Vragenset interviews	39
Bijlage B: Buurtinitiatieven Samen Buurten	41

1 Zorg als maatschappelijke opgave

Maatschappelijke uitdagingen zoals de dubbele vergrijzing, betaalbaarheid van de zorg, toegankelijkheid, arbeidskrachte in de gezondheidszorg en duurzaamheidskwesties hebben een directe invloed op de kwaliteit van zorg en het algemene welzijnsniveau van inwoners (RIVM, 2023; SCP, 2022). De snelle ontwikkelingen in de zorgsector vragen om een verhoogde betrokkenheid van inwoners en de opbouw van zorgzame gemeenschappen (Gezondheidsraad, 2021). Dit is niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk om te voldoen aan de groeiende zorgbehoeften en voor een veerkrachtige samenleving die maatschappelijke taken adequaat kan opvangen (Ministerie van VWS, 2022; WRR, 2020).

Als jonge provincie heeft Flevoland grote uitdagingen op het gebied van samenlevingsopbouw, omdat sociale cohesie en verbondenheid soms minder vanzelfsprekend zijn (Provincie Flevoland, 2022). Om hierin een beweging tot verbetering op gang te krijgen hebben verschillende (zorg)organisaties de handen ineengeslagen onder de noemer Samen Buurten. Samen Buurten is een netwerkbeweging in Flevoland waarin wordt samengewerkt door: Zilveren Kruis Zorgkantoor, Stichting Philadelphia Zorg, Doenersdreef Zorg, Ambulante Hulpverlening Midden Nederland, Coöperatie Hesterhuizen, Triade Vitree, Leger des Heils, Acquire en ZorgSaamWonen.

Het doel van Samen Buurten is om te werken aan samenlevingsopbouw én zorgzame gemeenschappen. Samenlevingsopbouw wordt in dit programma begrepen als het proces van gemeenschapsvorming om sociale samenhang te versterken vanuit het perspectief van bewoners. Een zorgzame gemeenschap is een wijk of buurt waarin mensen actief omzien naar elkaar. Bewoners voelen zich betrokken bij elkaars welzijn en zijn bereid om elkaar te helpen. Zowel bij alledaagse dingen als bij grotere levensvragen of kwetsbaarheid. Zorg wordt hierin niet uitsluitend gezien als de taak van professionals of instellingen, maar als iets wat gedeeld wordt tussen inwoners, informele netwerken (zoals familie, burens, vrijwilligers) en formele zorgverleners. Samenlevingsopbouw en zorgzame gemeenschappen kunnen ontstaan als *empowerment* gestimuleerd en gefaciliteerd wordt. Empowerment betekent in deze context het versterken van de eigen kracht, vaardigheden en invloed van bewoners, zodat zij kunnen meebepalen en meedoen aan wat er in hun wijk of buurt gebeurt. Centraal staan daarom thema's zoals eigenaarschap, participatie, verbondenheid en inclusiviteit. Zorg wordt zodoende opgevat niet alleen als een professionele taak, maar ook als een maatschappelijke opdracht.

1.1 Samen Buurten beweegt

Om de genoemde doelstelling te realiseren richt Samen Buurten zich op het versterken van individuen, informele netwerken en organisaties. Dit doet zij samen met 62 buurtverbinders (initiatiefnemers) die op buurtniveau hieraan werken. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de ABCD-aanpak¹, waarbij niet een probleem, maar de

¹ ABCD is dertig jaar geleden in de Verenigde Staten ontwikkeld op basis van onderzoek naar generieke kenmerken van veerkrachtige gemeenschappen, als alternatief voor probleemgerichte en pathologiserende overheidsaanpakken (Kretzmann & McKnight, 1993). ABCD wordt breed toegepast in Nederland en Europa, onder andere in de publieke gezondheid, welzijn, wijkontwikkeling, ontwikkelingssamenwerking en onderwijs

kracht van gemeenschappen centraal staat. Buurtverbinders werken vanuit relaties, bouwen aan vertrouwen en versterken initiatieven van onderop. Zij zijn belangrijke bruggenbouwers en maken gebruik van *Asset mapping*; het zichtbaar maken van aanwezige talenten en netwerken.

Op deze manier worden *community building*, gemeenschapszin, wederzijds respect en samenwerking bevorderd. Banden tussen verschillende groepen worden versterkt, zodat een gevoel van verbondenheid kan ontstaan. Dit proces omvat diverse activiteiten zoals gezamenlijke projecten, sociale evenementen en educatieve programma's die bijdragen aan het begrijpen en waarderen van elkaars diversiteit en talenten. Het richt zich op het opbouwen van vertrouwen, het verminderen van sociale ongelijkheid en het bevorderen van inclusiviteit. Hierdoor voelt iedereen zich gewaardeerd en betrokken.

Samenwerking tussen lokale organisaties, overheden en inwoners is daarbij cruciaal om een duurzame en harmonieuze functionerende gemeenschap te realiseren. Dat wordt gevat onder de noemer *Common-up*²: een proces waarbij gemeenschapsinitiatieven, samenwerking en participatie worden bevorderd om een hechte, ondersteunende en inclusieve gemeenschap op te bouwen waarin iedereen zich gewaardeerd en betrokken voelt.

Om de ambities rond samenwerken, samenlevingsopbouw en zorgzame gemeenschappen te realiseren zet Samen Buurten in op vijf pijlers:

1. **Praktijklabs:** deelnemers verdiepen zich in de theorie en praktijk van samenlevingsopbouw, tijdens vier/vijf intensieve labdagen. Onder begeleiding van coaches en experts gaan zij aan de slag in hun eigen wijk, dorp of stad in Flevoland.
2. **Leergemeenschap 'Buurtverbinders Flevoland':** een leergemeenschap waar alle betrokken buurtverbinders van en met elkaar leren en blijven leren. Buurtverbinders hebben allemaal een intentieverklaring getekend voor langdurig commitment aan Samen Buurten.
3. **Communityfeesten:** het communityfeest van Samen Buurten is een belangrijke samenkomst van en door (toekomstige) buurtverbinders, bedoeld om verbinding, inspiratie en actie te stimuleren. Tevens wordt tijdens het feest de naamsbekendheid vergroot en worden buurtverbinders geworven voor de praktijklabs
4. **Organisatieperspectief versnellen:** formele organisaties (zoals zorginstellingen, gemeenten en woningcorporaties) beogen zich sneller en bewuster aan te passen aan de kracht en dynamiek van bewonersinitiatieven. In plaats van vertragend te werken met regels, procedures of

(South et al., 2024; Van Pelt et al., 2024). Deze aanpak wordt ingezet voor het identificeren en mobiliseren van alle hulpbronnen, krachten en talenten van een gemeenschap (assets) om sociale verandering te bewerkstelligen in gemeenschappen (Russell & McKnight, 2022). ABCD benadrukt het belang van empowerment, sociale inclusie en het aanpakken van sociale onrechtvaardigheid om veerkrachtige gemeenschappen te creëren

² https://samenbuurten.nu/nieuws/20231108-meerjarig-onderzoek-naar-community-building-van-start?utm_source=chatgpt.com

controlemechanismen kunnen zij juist ondersteunend en faciliterend opereren.

5. Onderzoek: in samenwerking met het lectoraat Urban Innovation van hogeschool Windesheim en het Verweij Jonker Instituut³ is onderzoek gedaan naar o.a. de werkzame mechanismen van buurtinitiatieven en de toegevoegde waarde van buurtverbinders.

Samen Buurten biedt met deze vijf pijlers een rijk programma waarbij leren, inspireren, verbinden en onderzoek zijn verweven. Door te investeren in buurtinitiatieven wordt beoogd om te investeren in samenlevingsopbouw, waarmee een mogelijke preventieve waarde voor actuele zorgvraagstukken ontstaat. Door de sociale basis te versterken, kunnen zorg- of hulpbehoefte vroegtijdig opgepakt of zelfs voorkomen worden.

1.2 Deze rapportage

Om meer inzicht te verkrijgen in de impact van Samen Buurten op samenlevingsopbouw en de preventieve waarde, is het lectoraat Urban Innovation van hogeschool Windesheim gevraagd voor onderzoek (pijler 5). Hiervoor zijn vijf buurtinitiatieven onderzocht in een 0-meting in 2025. Ook is vanuit het lectoraat Urban Innovation de leergemeenschap 'Buurtverbinders Flevoland' gefaciliteerd (pijler 2).

Deze rapportage gaat in op de onderzoekaankpak van de 0-meting en de leergemeenschap (hoofdstuk 2), beschrijft de vijf onderzochte buurtinitiatieven (hoofdstuk 3), geeft beschouwingen (hoofdstuk 4) op basis van de CIMO analyse (Context, Interventie, Mechanismen, Outcome), gevolgd door een analyse uit de enquêtes (hoofdstuk 5). In hoofdstuk 6 is beschreven wat de inzichten zijn uit de eerste twee bijeenkomsten van de leergemeenschap. In hoofdstuk 7 is de samenvattende slotsom opgenomen, waarmee de impact van Samen Buurten op de samenlevingsopbouw in Flevoland inzichtelijk wordt.

Bron: www.samenbuurten.nl

³ Het Verweij Jonker Instituut heeft in 2024 en 2025 de effectiviteit van de Samen Buurten Praktijklabs onderzocht.

2 Onderzoeksopdracht en aanpak

Het lectoraat Urban Innovation heeft onderzoek gedaan vanuit twee onderzoeksvragen:

- A. Welke impact en preventieve waarden hebben Samen Buurten buurtinitiatieven in Flevoland op samenlevingsopbouw en zorgzame gemeenschappen?
- B. Hoe kan Samen Buurten het samen leren van de opgedane ervaringen faciliteren?

Om inzicht te krijgen in de impact en preventieve waarden van Samen Buurten buurtinitiatieven heeft het lectoraat Urban Innovation een 0-meting gedaan. Voor het samen leren is de leergemeenschap 'Buurtverbinders Flevoland' opgezet voor buurtverbinders die deelnemen of namen aan de Samen Buurten praktijklabs en voor Samen Buurten kernteamleden van de betrokken zorginstellingen en -organisaties. In dit hoofdstuk wordt de aanpak van het onderzoek toegelicht voor de 0-meting (vanaf paragraaf 2.1) en de leergemeenschap (paragraaf 2.5).

2.1 Impact van buurtinitiatieven: een 0-meting

Buurtverbindende initiatieven vragen tijd om tot wasdom te komen. Relaties moeten worden opgebouwd, vertrouwen moet ontstaan en activiteiten moeten niet alleen worden bedacht maar ook worden uitgevoerd. De mogelijke impact en preventieve waarden van buurtverbindende initiatieven tonen zich daardoor pas op de lange termijn. Ook zijn de impact en preventieve waarden onderhevig aan externe en contextuele factoren, zoals maatschappelijke en economische ontwikkelingen of de aan- of afwezigheid van enthousiaste buurtgenoten. Om zicht te krijgen op de impact en preventieve waarden van buurtinitiatieven is daarom een meting op tenminste twee momenten zinvol, waarbij ook externe en contextuele factoren worden meegenomen. Zo wordt inzichtelijk hoe een buurtinitiatief zich op termijn ontwikkelt en in hoeverre samenlevingsopbouw met enige waarschijnlijkheid aan het buurtinitiatief kan worden toegeschreven.

Positieve bias: de geïnterviewden hebben belang bij een positieve uitkomst, omdat het mede de financiële voortgang van hun initiatieven bepaalt. In plaats van positief of negatief is het daarom interessant te tonen wat werkt en waarom. Dan kan de lezer zelf daaruit opmaken of dat positief of negatief is.

In deze rapportage staat een eerste meting (0-meting) en de leergemeenschap Buurtverbinders Flevoland centraal. In de 0-meting zijn de impact en preventieve waarden van vijf deelnemende buurtinitiatieven onderzocht. Deze buurtinitiatieven geven samen een representatief beeld van de diversiteit aan buurtinitiatieven die verbonden zijn aan Samen Buurten.

2.2 CIMO logica

De 0-meting is opgebouwd met de CIMO logica, om zowel de interviews als de analyse te structureren⁴. De CIMO-logica (Context–Intervention–Mechanism–Outcome) biedt structuur om na te gaan hoe:

⁴ Denyer, D., Tranfield, D. & van Aken, J. E. (2008). *Developing design propositions through research synthesis*. *Organization Studies*, 29(3), 393–413. pubrica.com+6research.tue.nl+6researchgate.net+6

- in een bepaalde context;
- de toepassing van een interventie (zoals een project of initiatief);
- welke mechanismen (werkzame elementen) in beweging brengt;
- en tot welke uitkomst (output en outcome) of verandering dat leidt.

Bij de buurtinitiatieven wordt de CIMO idealiter gevormd door:

- een Flevolandse buurt (context);
- waar door inzet van een buurtinitiatief (interventie);
- processen van community building en common-up ontstaan, zoals relaties en vertrouwen opbouwen (mechanismen);
- met als uitkomst samenlevingsopbouw en zorgzame gemeenschappen (outcome).

De CIMO-logica helpt zodoende om te focussen op werkzame principes door zichtbaar te maken *wat werkt, voor wie, in welke context en waarom*. Daarmee wordt niet alleen het effect van een interventie onderzocht, maar ook de onderliggende mechanismen die tot dat effect leiden. Ook is CIMO geschikt voor complexe sociale vraagstukken: Samenlevingsopbouw is geen lineair proces. CIMO helpt om in kaart te brengen hoe interventies (zoals het inzetten van buurtverbinders) op verschillende manieren uitpakken afhankelijk van de lokale context.

Verder ondersteunt deze benadering lerende praktijken. CIMO maakt het mogelijk om inzichten uit verschillende praktijksituaties te vergelijken, wat waardevol is voor reflectie binnen de leergemeenschap en voor opschaling naar andere wijken of steden. Hierdoor wordt de impact van de buurtinitiatieven op samenlevingsopbouw en hun preventieve waarden inzichtelijk. Het stelt onderzoekers én praktijkpartners in staat om gericht te leren van ervaringen in het veld en de lokale context.

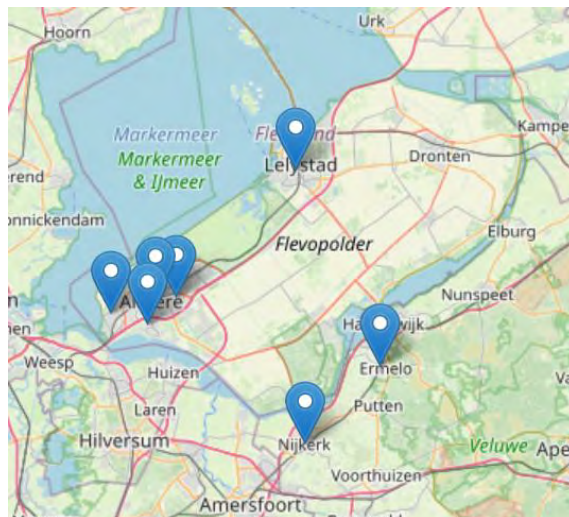
2.3 Selectie buurtinitiatieven

Voor de 0-meting zijn vijf van de 62 deelnemende buurtinitiatieven onderzocht. (Zie bijlage B voor een overzicht van alle buurtinitiatieven). Deze zijn ingedeeld aan de hand van de volgende criteria: type initiatief, doelgroep en stedelijkheid. De vijf onderzochte buurtinitiatieven geven een variatie aan type initiatieven en doelgroepen, zodat de diversiteit van de buurtinitiatieven in de analyse aan bod komt. Daarnaast zijn de onderzochte initiatieven zowel in een meer stedelijke (3 x) als regionale (2 x) context actief. In tabel 1 worden de kenmerken van de onderzochte initiatieven verder toegelicht, als ook hun representativiteit voor de andere buurtinitiatieven.

De selectie van initiatieven doet recht aan de variëteit en potentie van buurtverbindende initiatieven. Hoewel niet elk initiatieftype in Flevoland en omgeving onderzocht is, is deze selectie representatief en leerzaam voor vergelijkbare praktijken. Dit vormt een stevige basis voor de 0-meting en toekomstige doorontwikkeling van het programma Samen Buurten.

De initiatieven waarvoor interviews zijn afgenomen, zijn representatief voor de 0-meting op de volgende gronden (zie tabel 1):

- **Verscheidenheid aan contexten:** Van stedelijk (18 van de 62) tot regionaal (44 van de 62), van nieuwbouw tot oudere wijken, en van formele zorgcontext tot informele buurtinitiatieven. De stedelijke context beperkt zich tot één buurt of stadsdeel en de regionale context is gemeentegrensoverschrijdend of heeft betrekking op een bredere regio.
- **Diverse doelgroepen:** Ouderen, mensen met NAH of GGZ-problematiek, buurtbewoners met leefbaarheidsissues, kwetsbare mensen én actieve inwoners.
- **Type initiatieven:** Ontmoetingsplek / herbestemming, inclusief wonen, sociaal werk, samenlevingsopbouw / leefbaarheid, zorg en participatie
- **Kenmerken:** Fysieke ontmoetingsplek, gemengd wonen, gedeelde ruimte, informele zorg, laagdrempelig, activerend, veiligheid, eigenaarschap en herstel, formele zorg gekoppeld aan bewonersnetwerk

Afbeelding 1: Locaties onderzochte buurtinitiatieven (bron: GeoPandas - eigen bewerking)

Hoewel de meeste buurtinitiatieven in Flevoland actief zijn, is gekozen voor twee initiatieven buiten de regio: Duifstraat – Ermelo West en Buurthuis Nijkerk. Duifstraat – Ermelo West is representatief voor een veelvoorkomende problematiek in middelgrote kernen: ervaren overlast, spanningen in de straat en sociaal isolement. Buurthuis Nijkerk is representatief voor initiatieven rond ontmoeting en ouderen (zie tabel 1).

Tabel 1 Kenmerken onderzochte buurtinitiatieven en representativiteit

Naam Buurtinitiatief	Type activiteit	Doelgroep	Stedelijkheid	Toelichting representativiteit
Buurthuis (oud zusterhuis) – Nijkerk	Ontmoetingsplek/ herbestemming: Vrijwilligers, sociale cohesie	Ouderen	Regionaal (middelgrote plaats)	Vertegenwoordigt initiatieven rond ontmoeting en ouderen
Binnentuin Het Rode Klif – Lelystad	Inclusief wonen: Gemengd wonen, gedeelde ruimte, informele zorg	Mensen met beperking (NAH)	Stedelijk	Laat inclusieve woonvormen zien met focus op mensen met beperkingen
Schakelteam De Schoor – Almere Haven en Stedenwijk	Outreaching sociaal werk: Laagdrempelig, activerend,	Kwetsbare bewoners	Stedelijk	Illustratief voor community building en sociaal werk
Duifstraat – Ermelo West	Samenlevingsopbouw / leefbaarheid: Bewonersinitiatief rond veiligheid, eigenaarschap en herstel	Brede buurtpopulatie	Regionaal	Toont gemeenschapsherstel en straatgerichte aanpak, relevant bij sociale spanningen
Leger des Heils – Almere Poort en Almere Stad	Zorg en participatie: Formele zorg gekoppeld aan bewonersnetwerk	(Ex-)daklozen / GGZ	Stedelijk	Vertegenwoordigt samenwerking zorg en buurt, focus op kwetsbare groepen

2.4 Onderzoeksaanpak

Om zicht te krijgen op de vijf geselecteerde buurtinitiatieven zijn de buurtverbinders van elk initiatief geïnterviewd. Bij het Rode Klif is daarnaast een extra interview afgenomen met bewoners/stakeholders van het initiatief.

Waarom interviews?

- **Diepgang en context:** interviews geven ruimte aan bewoners en betrokkenen om hun ervaringen, motivaties en belevingen in hun eigen woorden te vertellen. Dit is essentieel om te begrijpen *hoe* en *waarom* bepaalde aanpakken in buurten werken.

- **Flexibiliteit en responsiviteit:** Gesprekken maken het mogelijk om door te vragen en in te spelen op onverwachte inzichten, wat bij gestandaardiseerde enquêtes vaak niet mogelijk is.
- **Narratief inzicht:** De verhalen en perspectieven van buurtverbinders, bewoners en professionals helpen om ook impliciete waarden, sociale dynamieken en belemmeringen inzichtelijk te maken.

Voor het onderzoek zijn de volgende stappen doorlopen:

A. Verzameling van interviewdata

- **Selectie buurtinitiatief:** Gekozen initiatieven (cases) zijn representatief voor de 62 bij Samen Buurten deelnemende buurtinitiatieven (op basis van type activiteit, doelgroep en stedelijkheid).
- **Half gestructureerde interviews:** Er is gewerkt met een vooraf opgestelde vragenlijst (zie bijlage A), aan de hand van op de CIMO logica. Dit bood ruimte voor verdieping en toelichting tijdens het gesprek.
- **Opname en verslaglegging:** De interviews zijn (met toestemming) opgenomen, getranscribeerd en samengevat in gestructureerde interviewverslagen. Er is vervolgens feedback gevraagd op deze verslagen aan de buurtverbinders. Deze verslagen zijn naar aanleiding van deze feedback verbeterd.

B. Analyse volgens CIMO logica

De analyse van de interviews is per case uitgevoerd aan de hand van de vier onderdelen van het CIMO-model:

- **Context (C):** Wat is de lokale situatie, doelgroep of achtergrond van het initiatief?
- **Interventie (I):** Wat is er concreet gedaan (zoals activiteiten in de buurt, bewonersbijeenkomsten, fysieke aanpassingen)?
- **Mechanisme (M):** Welke mechanismen werden in werking gezet (zoals vertrouwen, eigenaarschap, wederkerigheid)?
- **Outcome (O):** Wat zijn de waargenomen resultaten (zoals meer betrokkenheid, nieuwe initiatieven, betere onderlinge relaties)?

C. Thematische analyse en patroonherkenning

- **Thematisering:** De CIMO-elementen uit verschillende cases zijn vergeleken om terugkerende patronen, succesfactoren en knelpunten te identificeren. Hiervoor is Atlas-Ti gebruikt.
- **Citatenselectie:** Waar relevant zijn krachtige quotes opgenomen om de bevindingen te illustreren en de beleving van de geïnterviewden zichtbaar te maken.

2.5 Leergemeenschap Buurtverbinders Flevoland

De leergemeenschap Buurtverbinders Flevoland is gericht op buurtverbinders die meedoen aan Samen Buurten. De buurtverbinders hebben zich langdurig

gecommitteerd aan Samen Buurten. **De leergemeenschap heeft als doelen om elkaar te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen, nieuwe vaardigheden te ontwikkelen en te werken aan persoonlijke en collectieve leerdoelen. Zij blijven hierdoor leren van elkaar en daarmee blijft de continuïteit gewaarborgd.** Het uitgangspunt is dat er met en van elkaar wordt geleerd, waarmee een sterke *community of practice* ontstaat, gericht op impact maken in de eigen buurt. Met een sterke *community of practice* wordt bedoeld dat de activiteiten van de leergemeenschap Buurtverbinders Flevoland concreet bijdragen aan positieve veranderingen in de wijk. Dit omvat het vergroten van sociale verbindingen tussen bewoners, het versterken van de onderlinge betrokkenheid, en het oplossen van lokale vraagstukken zoals eenzaamheid, veiligheid, leefbaarheid en welzijn. Impact betekent hier tastbare resultaten en zichtbare verbeteringen in het dagelijks leven van bewoners, dankzij het gezamenlijke leerproces en de praktische toepassing van nieuwe kennis en vaardigheden door de buurtverbinders.

Aanpak leergemeenschap

De aanpak voor de leergemeenschap is gebaseerd op het principe van ervaringsgericht leren, zoals beschreven door Kolb (1984)⁵. Dit houdt in dat deelnemers leren door actief te handelen, op die ervaringen te reflecteren, samen te zoeken naar aanscherpingen en vervolgens nieuwe inzichten toe te passen in de praktijk. Deze stappen worden cyclisch doorlopen en komen tijdens iedere bijeenkomst van de leergemeenschap terug, zodat een doorgaand leerproces wordt gefaciliteerd.

De bijeenkomsten van de leergemeenschap zijn daarnaast thematisch opgezet en creëren ruimte voor inspiratie, uitwisseling van ervaringen en praktijkvoorbeelden, reflectie, intervisie, gezamenlijk ontwerp en het formuleren van concrete acties als 'opdracht aan jezelf'. Het gezamenlijk leren in de leergemeenschap kan zodoende worden gezien als een sociaal en praktijkgericht proces (Wenger, 1998)⁶.

Het samen leren tijdens de leergemeenschap bijeenkomsten is gemonitord aan de hand van de gebruikte werkbladen met vragen waarop deelnemers konden reflecteren. De antwoorden op die vragen zijn eerst gedigitaliseerd en daarna gestructureerd in One Note.

Met behulp van "open coding" in Atlas Ti is focus aangebracht op terugkerende concepten aan de hand van thema's zoals: omgaan met weerstand, competentieontwikkeling, persoonlijke doelen, behoeften en ondersteuning.

Vergelijkbare codes zijn samen geclusterd tot grotere thema's, zoals:

- Persoonlijke groei: reflectie op eigen ontwikkeling en competenties
- Uitdagingen: weerstand, omgaan met tegenslagen
- Ondersteuning: wat hebben deelnemers nodig?
- Zelfopdracht: wat gaan deelnemers concreet doen met de opgedane inzichten?

⁵ Kolb, 1984. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, Prentice Hall

⁶ Wenger, 1998, *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*, Cambridge University Press

WERKBLAD LEERGEMEENSCHAP BIJEENKOMST SAMEN BUURTEN	
VRAAG 1. WAT VOND JE LEERZAAM AAN DEZE LEERGEMEENSCHAP BIJEENKOMST?	
VRAAG 2. WELKE INZICHTEN ZOU JE IN JE EIGEN BUURTINITIATIEF WILLEN TOEPASSEN? En wie of wat heb je daarvoor nodig?	VRAAG 3. WELKE OPDRACHT GEEF JE AAN JEZELF MEE?

hogeschool
Windesheim

Figuur 1: werkblad dat is gebruik tijdens een bijeenkomst van de leergemeenschap

3 Vijf buurtinitiatieven

Dit hoofdstuk is een beknopt verslag volgens de CIMO-logica van ieder buurtinitiatief dat is onderzocht. We geven achtereenvolgens een verslag van Buurthuis Nijkerk, Binnentuin het Rode Klif, Schakelteam De Schoor, Duifstraat Ermelo West en Leger des Heils.

Buurthuis Nijkerk

C (Context): Buurthuis Nijkerk staat in een wijk waar herontwikkelingsplannen op stapel staan, waaronder nieuwbouw en herinrichting van de openbare ruimte. Er is behoefte ontstaan aan meer verbinding tussen buurtbewoners. Het gaat hier om een regionale omgeving (het initiatief rond het Buurthuis Nijkerk is verweven met bredere ontwikkelingen die meerdere niveaus of gemeenten overstijgen). De wijk is sociaal divers, met verschillen in achtergrond, inkomenspositie en betrokkenheid van inwoners. Er is sprake van onzekerheid over de toekomst en bewoners geven aan onvoldoende betrokken te zijn bij de plannen, waardoor onderlinge spanningen toenemen. Het project bevindt zich in de opbouwfase, waarbij de inwoners alvast "oefenen" in het oude zusterhuis.

I (Interventie): De interventie omvat een pakket aan initiatieven. Om de betrokkenheid te vergroten en verbinding te stimuleren worden participatiebijeenkomsten georganiseerd, waarin bewoners kunnen meedenken over de nieuwbouw en herinrichting. Dit vindt plaats in het oude zusterhuis. Een vrijwilligerscoördinator is hier als buurtverbinder ingezet. Daarnaast wordt een buurtenquête gehouden om wensen en zorgen op te halen. Vrijwilligers die werken in het zusterhuis krijgen training in gespreksvoering en community building. De aanpak is gebaseerd op de principes van ABCD (Asset-Based Community Development), waarbij talenten en ideeën van bewoners het uitgangspunt vormen voor gezamenlijke actie.

M (Mechanisme): Door bewoners actief te betrekken bij het proces en ruimte te geven voor dialoog en medezeggenschap, groeit het gevoel van eigenaarschap. Mensen voelen zich gehoord en serieus genomen. Er ontstaat wederkerigheid doordat bewoners ook elkaar gaan opzoeken, elkaars talenten benutten en gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor de buurt. Er wordt gestreefd naar diversiteit, maar het blijkt in de praktijk lastig om de verschillende doelgroepen te mengen.

O (Outcome): Het oude zusterhuis is ingericht als buurthuis. Hier ontstaat verbondenheid rondom de herontwikkeling en nieuwbouw van een verpleeghuis waar in de plint een nieuwe ontmoetingsplek komt. Bewoners trekken gezamenlijk op in de vormgeving van het verpleeghuis. De sociale cohesie neemt toe, mede doordat bewoners elkaar dankzij de participatiebijeenkomsten vaker ontmoeten en samen gaan werken. Een centraal buurthuis wordt steeds meer benut als ontmoetingsplek en broedplaats voor nieuwe initiatieven, van gemeenschappelijke maaltijden tot klusgroepen en wijkdialogen. De werkzame mechanismen zijn hier: bouwen aan eigenaarschap, het inzetten van een buurverbinder als bruggenbouwer en het werken aan inclusie

Binnentuin het Rode Klif

C (Context): In een wooncomplex waar mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH) samenleven met reguliere huurders, is sprake van polarisatie, eenzaamheid en beperkte onderlinge verbinding. Het gaat hier om een stedelijke omgeving. De combinatie van zorg- en huurwoningen brengt verschillen in levensritme, ondersteuningsbehoefte en sociale gewoonten met zich mee. Er is behoefte aan meer onderlinge verbinding en aan het openstellen van de gezamenlijke binnentuin als inclusieve ontmoetingsplek. Het initiatief bevindt zich in de opbouwfase.

I (Interventie): Om deze verbinding te bevorderen, worden gezamenlijke activiteiten georganiseerd in de binnentuin, zoals kookmomenten, een Sint-Maartenoptocht, een beweegtuin en buurtlunches. De activiteiten komen tot stand in samenwerking tussen bewoners, zorgorganisaties en buurtpartners. Er wordt gewerkt met de Krachtenkaart (om talenten en interesses in beeld te brengen) en de ABCD-aanpak (Asset-Based Community Development), waarin bewoners worden aangespoord om hun eigen kracht en netwerk in te zetten.

M (Mechanisme): De gezamenlijke activiteiten bieden laagdrempelige kansen voor ontmoeting en samenwerking. Dit vergroot het eigenaarschap en de betrokkenheid

van bewoners, die zich verantwoordelijk gaan voelen voor hun leefomgeving en elkaar. Door bewoners actief te betrekken bij de organisatie en vormgeving van activiteiten, ontstaat sociale cohesie. De inzet van netwerkfacilitatie helpt om deze aanpak te verankeren en structureel te ondersteunen. Stigmatisering en negatieve beeldvorming verhinderen integratie van kwetsbare doelgroepen.

O (Outcome): De sociale samenhang tussen bewoners is versterkt zichtbaar: er ontstaan meer informele contacten en bewoners herkennen en begroeten elkaar vaker. De binnentuin ontwikkelt zich tot een betekenisvolle ontmoetingsplek waar bewoners zich welkom en veilig voelen. De georganiseerde bijeenkomsten worden succesvol bezocht en bewoners ervaren meer onderlinge verbondenheid en betrokkenheid bij hun woonomgeving.

Schakelteam de Schoor

C (Context): In de stedelijke omgeving is sprake van een overmaat aan hulpaanbod en een versnipperd zorg- en ondersteuningslandschap. Psychisch kwetsbare bewoners, zoals mensen met een GGZ-achtergrond of langdurige psychosociale problematiek vinden moeilijk hun weg in dit complexe netwerk van hulpverleners en loketten. Door de veelheid aan betrokken organisaties voelt ondersteuning vaak afstandelijk, bureaucratisch en onvoldoende afgestemd op de leefwereld van de bewoners. Het initiatief bevindt zich in de consolidatiefase.

I (Interventie): Om hierin verandering te brengen is een schakelteam opgezet, bestaande uit ervaringsdeskundigen en professionals. Dit team biedt laagdrempelige, informele steun en sluit aan bij vragen en signalen vanuit de wijk. Bewoners worden niet alleen ondersteund, maar ook gestimuleerd om zelf initiatieven te nemen en hun talenten in te zetten voor de gemeenschap.

M (Mechanisme): De inzet van ervaringsdeskundigen en professionals zorgt voor een sfeer van gelijkwaardigheid en herkenning, wat het vertrouwen en de acceptatie van hulp vergroot. Omdat de ondersteuning gebaseerd is op maatwerk, voelen bewoners zich gezien en serieus genomen. Dit zorgt voor motivatie en actieve betrokkenheid, wat in wederkerigheid het gevoel van eigen regie en zelfvertrouwen versterkt. Gebrek aan inclusieve programmering in de verschillende ontmoetingscentra leidt evenwel tot uitsluiting van diverse bewonersgroepen.

O (Outcome): Bewoners krijgen meer grip op hun eigen leven en zoeken sneller hulp als dat nodig is. De gemeenschap als geheel wordt sterker, doordat bewoners elkaar meer gaan ondersteunen en er duurzame verbindingen ontstaan. Netwerken rond bewoners groeien, en de hulpverlening wordt effectiever doordat deze beter aansluit op de dagelijkse realiteit en behoeften in de wijk.

Duifstraat Ermelo West

C (Context): In deze regionale omgeving kampt de straat met hardnekkige sociale problematiek, zoals eenzaamheid, schuldenproblematiek en burenruzies. Het ontbreekt aan sociale cohesie en wederzijds vertrouwen. Veel bewoners trekken zich terug in hun eigen leefwereld en ervaren weinig verbondenheid met hun omgeving.

Sociale veiligheid en leefbaarheid staan onder druk en bewonersinitiatieven komen nauwelijks van de grond. Het initiatief bevindt zich in de opbouwfase.

I (Interventie): Er worden laagdrempelige interventies ingezet, zoals koffiemomenten, huisbezoeken, buurtactiviteiten (zoals gezamenlijke maaltijden of opruimacties) en fysieke aanpassingen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld ontmoetingsplekken of vergroening). Deze activiteiten worden vormgegeven vanuit de ABCD-aanpak (Asset-Based Community Development), waarin wordt uitgegaan van de talenten, netwerken en initiatieven van bewoners zelf.

M (Mechanisme): Door bewoners actief te betrekken bij het ontwerp en de uitvoering van activiteiten ontstaat er meer vertrouwen tussen bewoners onderling én richting professionals. Het gevoel van eigenaarschap groeit doordat bewoners ervaren dat hun inbreng ertoe doet. Kleine, zichtbare veranderingen in de straat werken als katalysator voor grotere beweging: bewoners durven meer initiatief te nemen en worden door succeservaringen gestimuleerd om door te gaan. Verschil in taal en belangen tussen systeem- en leefwereld verhindert de samenwerking.

O (Outcome): Er ontstaat meer sociale interactie in de straat, bewoners groeten elkaar weer en zoeken actief contact. De leefbaarheid verbetert zichtbaar: de openbare ruimte wordt beter benut en voelt veiliger aan. Ook ontstaan nieuwe bewonersinitiatieven, zoals een klusteam, een gezamenlijke moestuin of een buurtfeest, waarbij steeds meer wijkbewoners zich betrokken voelen en verantwoordelijkheid nemen.

Leger de Heils

C (Context): In de stedelijke omgeving Almere Poort en Almere Stad zijn opvanglocaties van het Leger des Heils gevestigd, waar een diverse groep mensen verblijft, waaronder ouderen, jongeren, mensen met psychische problemen en palliatieve patiënten. Er is sprake van afstand en wederzijds wantrouwen tussen buurtbewoners en deelnemers, deels door vooroordelen en negatieve beeldvorming. Tegelijkertijd is er behoefte aan meer sociale verbinding en inclusie in de wijk. Het initiatief bevindt zich in de opbouwfase.

I (Interventie): Om verbinding te stimuleren zijn er diverse interventies gestart: gemengde woonvormen, buurtbarbecues, open dagen en huisbezoeken door deelnemers. Daarnaast wordt samengewerkt met instanties als GGD, GGZ en de gemeente. Buurtbewoners worden actief uitgenodigd om bij te dragen aan de interventies.

M (Mechanisme): De interventies leiden tot meer wederzijds begrip doordat bewoners en deelnemers elkaar direct ontmoeten en als mens leren kennen. Dit vergroot empathie, stimuleert gedeeld eigenaarschap en versterkt het sociale netwerk in de wijk. Ondersteuning door netwerkpartners draagt bij aan legitimiteit en continuïteit. Tegelijkertijd bestaat er het risico dat negatieve beeldvorming wordt bevestigd als overlast of incidenten onvoldoende worden opgevangen, wat juist tot meer afstand kan leiden. Preventieve effecten zijn onder meer vroegsignalering van psychische problematiek en het voorkomen van sociaal isolement.

O (Outcome): De eerste effecten zijn positief: bewoners tonen meer betrokkenheid, doneren goederen en nemen vaker initiatief voor gezamenlijke activiteiten. Er ontstaat langzaam een vertrouwensband en een sneeuwbal effect van positieve ervaringen, wat bijdraagt aan een inclusieve gemeenschap. Toch blijft structurele inzet nodig om blijvende integratie te waarborgen en negatieve beeldvorming te doorbreken.

4 Beschouwingen volgens CIMO-logica

In dit hoofdstuk reflecteren we op de vijf onderzochte buurtinitiatieven (zie hoofdstuk 3). We bespreken de overeenkomsten tussen de verschillende initiatieven aan de hand van de CIMO-indeling.

4.1 Context

Het gaat vaak om contexten met grote sociaal-maatschappelijke uitdagingen. Impact en verandering voor elkaar krijgen ten behoeve van meer gemeenschapsvorming is dan heel lastig. Het is echter niet onmogelijk, zoals de initiatieven laten zien. Hoewel elk initiatief in een eigen omgeving functioneert, zijn er duidelijk gemene delers (tabel 2), zoals kwetsbare doelgroepen, behoefte aan sociale verbinding, fysieke of organisatorische scheiding en samenwerking met meerdere partijen. De verschillen (tabel 3) zitten vooral in schaal, doelgroepen en institutionele context (bijv. of er al een buurtinfrastructuur is, of juist veel wantrouwen). Deze verschillen bepalen mede de gekozen strategieën in de aanpak.

Tabel 2: Overeenkomsten van de contexten op thema

Thema	Omschrijving
Kwetsbare doelgroepen	Alle initiatieven richten zich (deels) op bewoners met een verhoogde kwetsbaarheid, zoals mensen met een psychische aandoening, eenzaamheid, schulden, NAH of een migratieachtergrond. De context kenmerkt zich vaak door lage sociale cohesie en beperkte interactie tussen bewonersgroepen.
Behoefte aan sociale verbinding	Zowel in stedelijke als meer regionale contexten is sprake van of sociaal isolement of wantrouwen tussen bewoners of afwezigheid van spontane burenccontacten. De initiatieven streven in alle gevallen naar het versterken van ontmoeting, vertrouwen en onderlinge betrokkenheid.
Fysieke of organisatorische scheiding	In meerdere casussen is er sprake van een fysieke of mentale drempel (bijv. een afgesloten binnentuin of gescheiden zorginstelling) die contact tussen bewoners belemmert. Ook het verschil tussen systeemwereld (instellingen/gemeente) en leefwereld (bewoners) komt telkens terug als uitdaging.
Samenwerking met meerdere partijen	In alle contexten spelen netwerken van woningcorporaties,

	welzijnsorganisaties, gemeenten en bewonersinitiatieven een rol. De samenwerking is noodzakelijk om de complexe leefomgevingen te veranderen.
--	---

Tabel 3: Verschillen tussen de contexten

Initiatief	Contextkenmerk	Specifieke uitdaging
Leger des Heils (Almere)	Opvanglocatie in stedelijke wijk	Stigmatisering, weinig interactie met omgeving, grote diversiteit aan deelnemers (inclusief palliatief en psychisch kwetsbaar)
De Rode Klif (Lelystad)	NAH-woonvorm in volkswijk	Gesloten binnentuin, behoefte aan gecontroleerde openheid, polarisatie in wijk
Buurthuis Nijkerk	Nieuwbouwontwikkeling in regiogemeente	Meerstemmigheid, participatie organiseren bij gebiedsontwikkeling, verbinding met jongere doelgroepen moeizaam
Duifstraat Ermelo	Probleemstraat binnen actieve wijk	Sociale uitsluiting binnen microbuurt, lage cohesie, roddelcultuur, schuldenproblematiek
Schakelteam Almere	Hulpverleningsrijk stedelijk gebied	Fragmentatie in hulpverlening, behoefte aan informele aanpak, integratie van ervaringsdeskundigen

4.2 Interventies

Als effectief omschreven interventies voor samenlevingsopbouw zijn volgens de respondenten doordachte interventies die duurzame relaties bevorderen en een gevoel van verbondenheid creëren. Door strategische en veelzijdige benaderingen kunnen gemeenschappen worden versterkt en kunnen bewoners actief worden betrokken bij het vormgeven van hun leefomgeving.

Binnen de onderzochte bewonersinitiatieven zijn verschillende type interventies effectief genoemd:

- Een veelgebruikte, effectieve aanpak is het organiseren van **laagdrempelige activiteiten**, zoals burendagen, gezamenlijke maaltijden, spelletjesmiddagen en informele bijeenkomsten zoals 'samen voetbal kijken'. *"Door actieve deelname voelen bewoners zich verantwoordelijk voor het behoud en de verdere ontwikkeling van buurtinitiatieven."*

- Deze sociale gelegenheden bieden niet alleen ontmoeting, maar ook ruimte voor het **opbouwen van vertrouwen** tussen bewoners van diverse achtergronden. Zo werd in een wijk waar een opvanglocatie gevestigd is een open dag georganiseerd om de ontmoeting tussen buurtbewoners en mensen uit de opvang te stimuleren – een belangrijke stap in het doorbreken van vooroordelen. *“Laagdrempelige interventies zoals een BBQ, burendag en samen eten hebben een blijvend positief effect.”*
- Een ander krachtig middel is het gebruik van **gedeelde ruimtes** zoals binnentuinen en buurthuizen. Bij het Rode Klif is er bijvoorbeeld een binnentuin die actief wordt beheerd door bewoners, waaronder mensen met niet-aangeboren hersenletsel. Door hen mede-eigenaar te maken van deze ruimte ontstaat meer betrokkenheid en wederzijds respect. *“De binnentuin wordt in toenemende mate gezien als een ontmoetingsplek, wat de sociale cohesie ten goede komt,”* aldus een geïnterviewde.

“De binnentuin wordt in toenemende mate gezien als een ontmoetingsplek, wat de sociale cohesie ten goede komt,”

- Bij deze initiatieven is ook zichtbaar hoe **samenwerking** bijdraagt aan de vitaliteit van een buurt. Zo ontstond in Nijkerk een samenwerking tussen een buurthuis en een speelgoedruilwinkel, waarbij bewoners samen vlaggetjeslijnen gingen maken. *“Het lukt goed om vrijwilligers te vinden. Er wordt samenwerking gezocht met een speelgoedruilwinkel. Hieruit ontstaan weer leuke initiatieven, zoals het maken van een vlaggetjeslijn, die het buurthuis met de speelgoedruilwinkel verbindt”.* Geïnterviewde hoopt dat dit project op een positieve manier volledig uit de hand loopt, waardoor door heel Nijkerk heen vlaggetjeslijnen ontstaan. Het betrekken van welzijnsorganisaties, zorginstellingen en bedrijven kan bovendien bijdragen aan een breder draagvlak en aanvullende middelen voor gemeenschapsprojecten. *“Fysieke verbeteringen in de wijk zijn nodig, zoals veiliger speelvelden en betere parkeermogelijkheden.”*
- De **balans tussen professionele ondersteuning en ruimte voor bewonersinitiatieven** blijkt eveneens cruciaal. Wanneer professionals minder zelf doen en meer coachen, ontstaat ruimte voor eigenaarschap bij bewoners. Een buurtwerker vertelde hierover: *“Door een stap terug te doen, kon ik me richten op coaching, en ontstond er meer eigenaarschap bij de bewoners.”*

“Door een stap terug te doen, kon ik me richten op coaching, en ontstond er meer eigenaarschap bij de bewoners.”

4.3 Mechanismes

De opbouw van een hechte en veerkrachtige gemeenschap vraagt om een doordachte aanpak en de inzet van interventies die verschillende mechanismen in

beweging brengen. Deze mechanismen zorgen ervoor dat bewoners zich verbonden voelen met hun omgeving en actief bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid binnen hun wijk. In deze paragraaf worden de belangrijkste mechanismen besproken die bijdragen aan het succes van gemeenschapsopbouw en mechanismen die dat ondermijnen. We beschouwen zodoende versterkende en remmende mechanismen.

Versterkende mechanismes

Vertrouwen: het is essentieel om eerst vertrouwen op te bouwen. Dat wordt veelal gedaan door laagdrempelig activiteiten of feestjes te organiseren, zodat mensen elkaar eerst leren kennen. *"Ik creëer vertrouwen en eigenaarschap door bewoners actief te betrekken bij initiatieven en goed te luisteren"*. Buurtverbinders die letterlijk aanwezig zijn bij ontmoetingsplekken, aanspreekbaar zijn en weten wat er speelt, bouwen sneller vertrouwen op.

Eigenaarschap: wanneer bewoners zich betrokken voelen bij hun gemeenschap en eigenaarschap ervaren, nemen ze verantwoordelijkheid voor hun directe omgeving. Dit kan zich uiten in vele vormen, zoals het organiseren van buurtactiviteiten, het aanbieden van praktische hulp aan medebewoners, of het deelnemen aan gezamenlijke projecten. Het actief betrekken van bewoners als mede-initiatiefnemers is eveneens bepalend. Het vieren van kleine successen, zoals een geslaagde bijeenkomst of een geslaagde samenwerking, draagt bij aan motivatie en draagvlak. *"Door een stap terug te doen, dus minder hard te werken en zelf te doen, kon ik me vooral focussen op coaching en faciliteren, waardoor er meer eigenaarschap bij de bewoners ontstond."*

Inclusiviteit: een inclusieve omgeving waarin elke stem wordt gehoord, kan sociale ongelijkheden verminderen en het welzijn van de gemeenschap verhogen. Door barrières af te breken en samenwerking te stimuleren, ontstaat een omgeving waarin iedereen zich gewaardeerd en ondersteund voelt. *"De integratie van diverse culturele en sociale activiteiten zoals burendag, samen eten, samen voetbal kijken, Paas- en Kerstactiviteiten, zorgde voor een breder bereik en inclusie binnen de gemeenschap"*.

Duurzame relaties: duurzame relaties tussen bewoners en deelnemers zorgen voor wederzijdse ondersteuning en een diepere connectie met de wijk. Het opbouwen van vertrouwensbanden en het creëren van een veilige en inclusieve omgeving zijn hierbij essentieel.

Verbinden: Buurtverbinders zijn bruggenbouwers. Het is belangrijk dat een buurtverbinder de mensen kent, weet wat er allemaal is en wat sterk is, sleutelfiguren in de buurt weet te vinden en de behoeften kent in de buurt en deze vervolgens weet te matchen aan de talenten die in de buurt wonen (onderdeel van Asset Mapping van de ABCD-methode). De buurtverbinder heeft vaardigheden nodig om domein overstijgend te werken aan samenlevingsopbouw.

Gedeeld eigenaarschap door structurele samenwerking en gezamenlijke

besluitvorming: Het is van essentieel belang om een goede samenwerking op te zetten tussen partijen en met elkaar vast te leggen hoe je met elkaar om wilt gaan en hoe je de besluitvorming wilt doen. *"Er wordt nauw samengewerkt met gemeente, woningbouwvereniging, wijkvereniging en natuurlijk met de bewoners zelf".*

Versterking van zelforganisatie en eigenaarschap door het benutten van bestaande kracht, verbinding en sociale cohesie door informele ontmoeting, zichtbaarheid als katalysator voor participatie en trots: De ABCD aanpak is een aanpak die beschrijft hoe succesvol aan gemeenschappen te bouwen. Belangrijke elementen hieruit zijn: inzetten van talent/vaardigheden in de buurt, het informeel bij elkaar brengen van mensen en zichtbaar maken wat er al sterk is.

Welkom voelen: Een buurthuis of andere ontmoetingsplek helpt om buurtbewoners zich welkom te laten voelen en geeft ruimte om buurtactiviteiten te organiseren.

Samenhang en richting: Een gedeelde toekomstvisie/gezamenlijke doelen hebben, helpt bewoners, professionals en partners om samen te weten waarvoor ze het doen. Hierdoor ontstaat meer richting en samenhang in de aanpak.

"Er is een hechte samenwerking ontstaan tussen bewoners, buurtwerker, dagbesteding, conciërge, buurtinitiatieven, verhuurder en de gemeente om de binnentuin beter te benutten en de gemeenschap te versterken".

Remmende mechanismes

Sociale afstand en misverstanden: wanneer bewoners uiteenlopende referentiekaders en verwachtingen hebben, ontstaan er sneller spanningen of onbegrip. Dit belemmert vertrouwen en gelijkwaardige interactie. Dit is vaak het geval bij verschillen in cultuur, achtergrond en verwachtingen. *"Op dit moment zijn het vooral ouderen die elkaar opzoeken. Hierdoor voelen andere doelgroepen zich minder welkom." "Een enkele keer zijn er ook statushouders, en moslima. Dat zorgt soms voor ongemak bij andere doelgroepen"*

Scheve verdeling van inzet en verantwoordelijkheid: als slechts een deel van de bewoners zich verantwoordelijk voelt, ontstaan scheve werkverhoudingen en verzwakt het gevoel van collectieve kracht. *Niet iedereen voelt zich genoodzaakt of gemotiveerd om bij te dragen aan gemeenschapsprojecten."*

Beperkte middelen en financiering leiden tot beperkte initiatiefkracht: zonder voldoende ondersteuning kunnen zelfs gemotiveerde bewonersinitiatieven moeilijk

“Het is belangrijk om een balans te vinden tussen professionele begeleiding en de eigen inbreng van bewoners.”

tot bloei komen of worden niet duurzaam geborgd. *“Er bestaan uitdagingen zoals beperkte middelen.”*

Afhankelijkheid versus eigenaarschap: te veel externe sturing ondermijnt het zelforganiserend vermogen van bewoners, terwijl te weinig begeleiding tot onzekerheid of stilstand leidt.

Versnippering van energie en conflicterende belangen: zonder gezamenlijke richting of gedeeld toekomstbeeld ontbreekt samenhang, wat leidt tot verwarring, trage voortgang of zelfs afhaken van betrokkenen. *“Samenwerking wordt gezocht met Welzijn, Zorgorganisaties en bedrijven. Dit verloopt echter traag en moeizaam vanwege verschillende inzichten rond visie en aanpak.” “Iedereen gaat het liefst voor de eigen belangen en blijft daarmee hangen op het eigen eiland.”*

Stigma en beeldvorming over kwetsbare doelgroepen: vooroordelen en angst voor het onbekende zorgen voor uitsluiting of ongemak, wat integratie in de buurt belemmert. *“Er heersen veel vooroordelen en er heerst een negatief beeld over deze doelgroep in de wijk.”*

Sociale fragmentatie: zonder georganiseerde ontmoeting en gedeelde verhalen blijft de groep een verzameling individuen in plaats van een gemeenschap. *“Er is behoefte aan meer sociale cohesie en gemeenschapsvorming binnen het complex.”*

4.4 Outcome – de eerste effecten

Een gemeenschap bouwen doe je niet even in een jaartje. Het is een tijdrovend proces dat gepaard gaat met vallen en opstaan. Veel initiatieven moeten zich nog bewijzen. Het vervolg op deze 0-meting kan die ontwikkeling inzichtelijk maken. Tegelijk laat de huidige analyse al zien dat het loont om geduldig te zijn, omdat al na

een relatief korte tijdsspanne vele versterkende effecten vanuit de buurtinitiatieven zijn waargenomen.

Een succesvol buurtinitiatief wordt gekenmerkt door diverse positieve uitkomsten die bijdragen aan de algehele leefbaarheid en sociale samenhang in de wijk. Door bewoners actief te betrekken en eigenaarschap te bevorderen, ontstaan er duurzame oplossingen die gevoelens van eenzaamheid en isolement helpen verminderen en een betere integratie van bijvoorbeeld mensen uit verschillende culturen mogelijk maken. Bovendien wordt het gebruik van gemeenschappelijke ruimtes, zoals in het voorbeeld de binnentuin van het Rode Klif, duurzamer doordat mensen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun omgeving.

Preventieve waarden die hieruit volgen zijn onder meer vroegsignalering van psychische problematiek en het voorkomen van sociaal isolement. Uit de interviews komt naar voren dat buurtbewoners en buurtverbinders door regelmatige en laagdrempelige contacten eerder signalen van eenzaamheid, stress of psychische klachten opmerken bij anderen. *"We zagen dat hij zich steeds meer terugtrok, maar tijdens de koffie-ochtenden begon hij weer te praten. Zo kwam ook zijn behoefte aan hulp naar voren."*

Culturele en sociale activiteiten, zoals burendag en gezamenlijke vieringen, versterken de inclusie en zorgen voor een breder bereik van een initiatief binnen de gemeenschap. De samenwerking tussen professionals en bewoners wordt verbeterd, waardoor initiatieven beter aansluiten op lokale behoeften. Dit alles draagt bij aan een verhoogde sociale cohesie met meer interactie en wederzijdse steun tussen burens, waardoor de leefbaarheid van de wijk aanzienlijk wordt vergroot. Een buurtbewoner typeerde dit als: *"Ik zie dat de leefbaarheid in deze straat is vergroot"*

De resultaten van de onderzochte initiatieven zijn veelbelovend. Er is sprake van een duidelijk versterkende impact op sociale cohesie; mensen raken meer met elkaar verbonden, helpen elkaar meer en nemen vaker initiatief. Een buurtbewoner merkte op: *"De buurtbetrokkenheid is echt toegenomen."*

Ook worden gevoelens van eenzaamheid en isolement merkbaar minder. Juist door kwetsbare bewoners op een laagdrempelige manier onderdeel te maken van sociale processen, ontstaat meer wederzijds begrip. De integratie van mensen met verschillende culturele achtergronden verloopt beter wanneer ontmoeting centraal staat. In de woorden van een betrokken professional: *"Ik zie bij bewoners vermindering van gevoelens van eenzaamheid en isolement."* De initiatieven zorgen ook voor betere integratie van kwetsbare groepen en meer betrokkenheid van bewoners. Bijvoorbeeld, burens gaan spontaan maaltijden delen of hulp aanbieden. Een buurtwerker gaf aan: *"Ik zie een sneeuwbal-effect; positieve ervaringen zorgen ervoor dat meer mensen openstaan voor samenwerking."*

Daarnaast wordt zichtbaar dat bewoners zich verantwoordelijker voelen voor hun omgeving. Door hen actief te betrekken bij het ontwerp en de uitvoering van initiatieven, ontstaat duurzaam gedrag. Zo wordt de binnentuin bij de Rode Klif niet

alleen gebruikt als ontmoetingsplek, maar ook onderhouden en vormgegeven door de bewoners zelf.

“De binnentuin wordt in toenemende mate gezien als een ontmoetingsplek, wat de sociale cohesie ten goede komt.”

Professionals zien bovendien dat hun rol verandert. Ze kunnen beter aansluiten bij de behoeften in de wijk, doordat ze eerder signalen opvangen via informele netwerken. De samenwerking met bewoners levert inzichten op die met reguliere methodes vaak gemist worden.

5 Analyse enquête Samen Buurten

5.1 Inleiding

Om de impact van het programma Samen Buurten op deelnemers beter in beeld te brengen, is een enquête afgenomen onder deelnemers aan de praktijklabs. De enquête had drie doelen:

1. Inzicht krijgen in hoe deelnemers de bijdrage van Samen Buurten ervaren
2. Inventarisatie van ervaren succesfactoren
3. Inzicht in persoonlijke opbrengsten en werkzame elementen

De resultaten bieden waardevolle aanvullingen op de interviews, observaties en sessies die binnen het onderzoek zijn uitgevoerd.

5.2 Stellingen en antwoorden

Deelnemers werd gevraagd hun mening te geven over drie stellingen die gericht waren op de bijdrage van Samen Buurten aan het mogelijk maken, uitvoeren en verduurzamen van gemeenschapsopbouw. De antwoorden geven een positief beeld, met ruimte voor verdere ontwikkeling.

Samen Buurten heeft geholpen bij het mogelijk maken van samenlevingsopbouw

Antwoordoptie	Percentage	Aantal
Helemaal mee oneens	5,88%	1
Een beetje mee oneens	11,76%	2
Niet mee eens, niet mee oneens	23,53%	4
Een beetje mee eens	23,53%	4
Helemaal mee eens	35,29%	6

Conclusie: De meerderheid van de respondenten (bijna 60%) geeft aan dat Samen Buurten heeft geholpen bij het mogelijk maken van gemeenschapsopbouw, wat wijst op een belangrijke rol van het programma in de startfase van lokale initiatieven.

Samen Buurten heeft geholpen bij het versterken van de uitvoering van samenlevingsopbouw

Antwoordoptie	Percentage	Aantal
Helemaal mee oneens	0,00%	0
Een beetje mee oneens	5,88%	1
Niet mee eens, niet mee oneens	17,65%	3
Een beetje mee eens	35,29%	6
Helemaal mee eens	41,18%	7

Conclusie: Maar liefst 76% van de deelnemers is het er (gedeeltelijk of volledig) mee eens dat Samen Buurten hen geholpen heeft bij de uitvoering van gemeenschapsopbouw, wat duidt op praktische meerwaarde in de dagelijkse praktijk.

Samen Buurten heeft geholpen bij het verduurzamen van samenlevingsopbouw

Antwoordoptie	Percentage	Aantal
Helemaal mee oneens	0,00%	0

Een beetje mee oneens	5,88%	1
Niet mee eens, niet mee oneens	23,53%	4
Een beetje mee eens	41,18%	7
Helemaal mee eens	29,41%	5

Conclusie: 70% van de deelnemers ervaart dat Samen Buurten ook bijdraagt aan de verduurzaming van hun inzet, hoewel dit vaker afhankelijk is van externe factoren zoals continuïteit en borging.

5.3 Open antwoorden en ondersteuning met quotes

Hoe heeft Samen Buurten jouw initiatief geholpen om jouw toekomstvisie en doelen te bereiken?

Inspiratie, kennis en netwerk

"Heel veel nieuwe inzichten en vooral bevestiging van inzichten op het gebied van samenlevingsopbouw."

"Zoveel inspiratie, theorie en goede voorbeelden. Samen Buurten staat echt centraal voor mij."

"Werken volgens ABCD-aanpak. Van elkaar leren tijdens bijeenkomsten. Netwerk uitbreiden."

"Een andere manier van kijken en werken met de doelgroep. [...] Daar heeft Samen Buurten wel bij geholpen."

Herkenning en steun

"Je wordt wel eens moedeloos en je voelt je wel eens een 'lone wolf'. Maar in die groep van ons zat zoveel energie."

"Het gaf me veel ruggensteun en het hielp visueel maken wat met woorden niet was uit te leggen."

Handelingsperspectief en volharding

"Ik heb langer volgehouden, dan ik misschien eigenlijk kon."

"Begin laagdrempelig en in kleine stappen."

Wat zijn belangrijke succesfactoren geweest voor het mogelijk maken, uitvoeren en verduurzamen van samenlevingsopbouw?

De kracht van mensen en relaties

"De energie en open houding van bepaalde vrijwilligers."

"Een goed team van kundige en gedreven bewoners. Inzet van talenten."

Verbinding tussen formeel en informeel

“Continuïteit, verbinding tussen formele en informele netwerken.”

Volharding en kleine stappen

“Doorzettingsvermogen en kleine stapjes zetten.”

“Een vaste kern van doorzetters. Buiten de lijntjes kleuren. Geduld, geduld.”

Concrete instrumenten en PR

“Goede communicatie en PR, hulp van Buurkracht, huis-aan-huisacties, bewonerspanel, buurtcafé's, webinars.”

Rol van Samen Buurten zelf

“Toch wel de gehele Samen Buurten-opleiding.”

“Voor mij is dat echt het gevoel van Samen Buurten geweest.”

5.4 Conclusies

Sterke betrokkenheid van deelnemers: Bewoners geven met een gemiddelde waardering van 8,2 aan zich verbonden te voelen met de buurtactiviteiten. Dit wijst op een solide basis voor verdere communitybuilding.

Effectiviteit van Buurtverbinders: 75% van de respondenten ervaart dat Buurtverbinders een positieve bijdrage leveren aan sociale cohesie. Dit laat zien dat de rol van verbindende sleutelfiguren cruciaal is.

Uitdagingen in bereik: Uit de open antwoorden (vragen 13–14) blijkt dat sommige groepen, zoals jongeren en nieuwkomers, moeilijker te bereiken zijn. Aanbevolen wordt gerichte wervingsactiviteiten en samenwerkingsverbanden met lokale organisaties op te zetten.

Resultaten enquêtevragen 15–17: De kwantitatieve analyses tonen dat:

- De bereidheid tot deelname aan toekomstige initiatieven 68% bedraagt.
- 54% van de respondenten bereid is een actieve rol te spelen in organisatie en uitvoering.
- 30% ziet belemmeringen in tijd, locatie of taalbarrières.

6 Beschouwingen leergemeenschap buurtverbinders

Naast onderzoek naar de impact en preventieve waarden van de buurtinitiatieven in een 0-meting, is de leergemeenschap 'Buurtverbinders Flevoland' gefaciliteerd en onderzocht. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste inzichten hierover gedeeld.

De bijeenkomsten van de leergemeenschap zijn bedoeld als een plek van en moment voor reflectie, ontmoeting en groei, waarin bewonersinitiatieven en professionals samen werken aan sterkere, meer verbonden buurten. De leergemeenschapbijeenkomsten bij Samen Buurten hebben als doel om buurtverbinders, bewonersinitiatieven, professionals en onderzoekers met elkaar te verbinden en te ondersteunen in hun ontwikkeling. Ze vormen een lerende praktijk waarin deelnemers ervaringen uitwisselen, samen reflecteren, handelingsperspectieven ontwikkelen en nadenken over hoe dit in de eigen praktijk toe te passen.

De leergemeenschap van 'Buurtverbinders Flevoland' blijkt van grote waarde te zijn voor buurtverbinders en andere betrokkenen bij bewonersinitiatieven. De bijeenkomsten bieden niet alleen een plek voor reflectie en uitwisseling van ervaringen, maar ook voor het opdoen van concrete inzichten, vaardigheden en motivatie om verder te bouwen aan het buurtinitiatief. De kracht van de leergemeenschap zit in het samen leren door te doen, het delen van successen en het besef dat anderen met vergelijkbare vraagstukken worstelen. Een deelnemer vatte het treffend samen: *"Zo fijn! Ik krijg veel energie van deze bijeenkomsten. Inspiratie opdoen, elkaar ontmoeten en samen sparren. Ik sta er niet alleen voor."*

Er zijn twee bijeenkomsten geweest voor de leergemeenschap:

De eerste bijeenkomst vond plaats op 10 september 2024 in Dronten. Het overkoepelende thema was "weerstand". Anke Tijtsma nam ons mee in de systemische benadering van weerstand. Stijn van Kreijl van het "butterfly effect" inspireerde met het inzicht dat je 150 jaar hiërarchisch werken in de zorg niet zomaar even doorbreekt. [Klik hier voor het verslag van de eerste bijeenkomst.](#)

De tweede bijeenkomst vond plaats op 13 maart 2025 in Almere. met de overkoepelende thema's "verbinden" en "boundary spanning". Deelnemers werden geïnspireerd door twee succesvolle praktijkcasussen. [Klik hier voor het verslag van de tweede bijeenkomst.](#)

Uit de werkbladen (zie paragraaf 2.5) van de 1^e bijeenkomst van de leergemeenschap zijn thema's en belangrijke vraagstukken gedestilleerd (paragraaf 6.1); en er zijn (persoonlijke) leervragen en zelfopdrachten opgehaald (paragraaf 6.2). In de werkbladen voor de 2^e bijeenkomst van de leergemeenschap is gereflecteerd op de zelfopdrachten en zijn vaardigheden zichtbaar geworden door goed te luisteren naar de inspirerende praktijkvoorbeelden. Deze beschrijven we achtereenvolgens in paragraaf 6.3 en 6.4.

6.1 Thema's en vraagstukken

De thema's die centraal stonden in de leergemeenschap zijn onder andere omgaan met weerstand, het verbinden van formele en informele netwerken, zichtbaar zijn in de wijk, en het creëren van eigenaarschap en continuïteit. Het thema voor de eerste bijeenkomst is gekozen in overleg met Samen Buurten. De thema's voor de tweede bijeenkomst kwamen voort uit de praktijkervaringen en leervragen die tijdens de eerste bijeenkomst zijn gedeeld.

Per thema zijn hier de belangrijkste vraagstukken benoemd:

1. **Weerstand en omgaan met verschillen**
 - o Persoonlijke en institutionele weerstand
 - o Taalbarrières en cultuurverschillen
 - o Weinig draagvlak of rugdekking in organisaties
2. **Verbinding & eigenaarschap**

- o Van aanbodgericht naar vraaggericht werken
- o Koppelkansen benutten
- o Talenten van bewoners herkennen en inzetten
- 3. **Zichtbaarheid & communicatie**
 - o Zichtbaar zijn in de wijk en “achter de voordeur komen”
 - o Slim gebruik van sociale media, flyers en nieuwsbrieven
 - o Hoe bereik je nieuwe mensen, buiten de vaste groep?
- 4. **Community building in de praktijk**
 - o Van kleine stappen en toevallige ontmoetingen naar structurele verandering
 - o Ruimte geven aan wat al gebeurt: "niet trekken aan groeiend gras"
 - o Buurt als levend systeem: organisch werken
- 5. **Samenwerken binnen en buiten de organisatie**
 - o Verbinden van formeel en informeel
 - o Positionering binnen eigen organisatie
 - o Samenwerking met gemeenten en andere instanties (vaak moeizaam)

6.2 Leervragen

De leervragen hangen samen met de overkoepelende thema's. De leervragen van buurtverbinders geven waardevolle inzichten in de complexiteit van hun rol en de onderliggende spanningen waarmee zij in de praktijk te maken hebben. De vragen gaan niet alleen over vaardigheden, maar raken ook aan diepere kwesties van rolopvatting, balans, en systeemdynamiek. De leervragen laten zien dat buurtverbinders opereren in een complex krachtenveld waarin relationele, morele en organisatorische competenties samenkomen. Ze zijn niet slechts uitvoerders van activiteiten, maar regisseurs van sociale processen, die continu balanceren tussen nabijheid en autonomie, actie en reflectie. De leervragen vormen daarom niet alleen input voor individuele ontwikkeling, maar ook voor het ontwerp van ondersteunende structuren, intervisie en beleidskaders die hun werk mogelijk maken.

“Hoe verbind ik diverse doelgroepen met elkaar en blijf ik trouw aan mijn eigen stijl?”

De volgende belangrijkste leervragen van deelnemers zijn uit de werkbladen gedestilleerd:

- Hoe bereik ik bewoners die nog niet meedoen?
- Hoe ga ik constructief om met weerstand van collega's, bewoners of instanties?
- Hoe zorg ik dat bewoners écht eigenaarschap voelen?
- Hoe verbind ik diverse doelgroepen
- Hoe blijf ik trouw aan mijn eigen stijl, zonder te trekken aan mensen?
- Hoe maak ik tijd voor community building in de waan van de dag?

6.3 Reflectie en zelfopdrachten

De leergemeenschap bijeenkomsten zijn gericht op ervaringen uitwisselen, samen reflecteren, handelingsperspectieven ontwikkelen en nadenken over hoe dit in de eigen praktijk toe te passen. Hiervoor is steeds een programma ontwikkeld met korte presentaties en individuele en groepsoefeningen. Voor de laatste stap, namelijk nadenken over hoe opgedane inzichten in de eigen praktijk toe te passen, hebben de deelnemers een 'zelfopdracht' geformuleerd. Zelfopdrachten zijn persoonlijke, concrete acties die deelnemers zichzelf geven om bewust te oefenen, te reflecteren en te groeien in de praktijk. Ze vormen een essentieel onderdeel van ervaringsgericht leren, waarbij leren plaatsvindt door meer abstracte inzichten actief toe te passen in de eigen praktijk en deze vervolgens weer te onderzoeken en betekenis te geven.

"Opnieuw contact zoeken met bewoners" en "Niet alles hoeft op mijn manier."

De deelnemers formuleerden de zelfopdracht op basis van eigen leerbehoeften, ervaringen of uitdagingen in de praktijk. Bijvoorbeeld: *"Ik ga de komende maand in elk buurtgesprek actief doorvragen op wat mensen zelf willen bijdragen."*

De deelnemers hebben tijdens de bijeenkomsten geleerd om meer tijd te nemen voor bewonersgesprekken. Ook vonden zij creatieve manieren om contact te leggen met inwoners (zoals huiskamerfestivals of buurtlunches), waardoor zij hun rol als verbinder beter wisten te positioneren. Dit leidde tot zelfopdrachten zoals:

- "Meer tijd nemen voor bewonersgesprekken i.p.v. mail"
- "Ik hoef niet alles alleen te dragen"
- "Aanwezig zijn in de buurt"
- "Opnieuw contact zoeken met bewoners"
- "De tijd geven aan ideeën"
- "Niet alles hoeft op mijn manier"
- "Mijzelf openen en blijven vertrouwen op wat ik breng"
- "Ga zo door!"

6.4 Vaardigheden

In de tweede bijeenkomst van de leergemeenschap presenteerden twee succesvolle buurtinitiatieven hun ervaringen. Dat was zeer inspirerend voor de deelnemers. Opvallende vaardigheden die naar voren kwamen tijdens de presentaties, waren:

- verbinden vanuit relationele en oprechte aanwezigheid
- aanwezig zijn zonder agenda
- creativiteit in het organiseren van ontmoetingen
- durven doen en volhouden
- bewoners aan het roer
- werken in het spanningsveld tussen systeem en leefwereld (boundary spanning)
- weerstand herkennen en hanteren
- communicatievaardigheden

- tijd en ruimte organiseren
- gebruik maken van bestaande netwerken

Minder ervaren buurtverbinders gaven aan meer te willen leren over zichtbaar zijn, het omgaan met weerstand en het organiseren van tijd voor reflectie.

7 Samenvattende slotsom

Ieder buurtinitiatief is verschillend (schaal, doelgroep, institutionele inbedding). Toch zijn er duidelijke overeenkomsten tussen de buurten waarin de initiatieven een plek hebben: sociale fragmentatie, beperkte verbinding tussen groepen, en de wens om van onderop verandering te realiseren. Binnen de onderzochte buurtinitiatieven blijken verschillende interventies effectief: laagdrempelige activiteiten, opbouwen van vertrouwen, gedeelde ruimtes, samenwerking en een gezonde balans tussen professionele ondersteuning en ruimte voor bewonersinitiatieven.

Een succesvolle gemeenschap wordt gekenmerkt door diverse positieve uitkomsten uit dit onderzoek, die bijdragen aan de algehele leefbaarheid en sociale samenhang. Door bewoners actief te betrekken en eigenaarschap te bevorderen, ontstaan er duurzame oplossingen die gevoelens van eenzaamheid en isolement verminderen en een betere integratie van mensen uit verschillende culturen mogelijk maken. Bovendien wordt het gebruik van gemeenschappelijke ruimtes (zoals in dit voorbeeld de binnentuin) duurzamer doordat mensen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun omgeving. Culturele en sociale activiteiten, zoals burendag en gezamenlijke vieringen, versterken de inclusie en zorgen voor een breder bereik binnen de gemeenschap. De samenwerking tussen professionals en bewoners wordt verbeterd, waardoor initiatieven beter aansluiten op lokale behoeften.

Dit alles draagt bij aan een verhoogde sociale cohesie, met meer interactie en wederzijdse steun tussen burens, waardoor de leefbaarheid van de wijk aanzienlijk wordt vergroot. Daarbij wijzen zowel de buurtinitiatieven als de leergemeenschap op het belang van relatie en vertrouwen als fundament voor community building. Eén buurtverbinder vatte het samen met:

“Vertrouwen is de basis. Pas dan willen mensen meedoen.”

Daarnaast blijkt dat buurtverbinders een essentiële rol spelen in het overbruggen van de systeem- en leefwerelden. Er is een groeiende roep om structurele ondersteuning voor buurtverbinders. Niet alleen financieel, maar ook in termen van erkenning, waardering en ruimte. Ook een structurele financiering voor ontmoetingsplekken en buurtinitiatieven helpt bij het continueren van samenlevingsopbouw. Gemeenschappelijke rituelen zoals samen eten, vieringen en spelletjesmiddagen versterken de onderlinge band. Tegelijkertijd lopen initiatieven vaak tegen obstakels aan in de samenwerking met gemeenten en woningcorporaties.

In hoofdstuk 7.1 en 7.2 gaan we nader in op de twee vragen die centraal stonden in deze 0-meting. Welke impact en preventieve waarden hebben Samen Buurten buurtinitiatieven in Flevoland op samenlevingsopbouw en zorgzame gemeenschappen? En hoe kan Samen Buurten het samen leren van de opgedane ervaringen faciliteren? In hoofdstuk 7.3 reflecteren we op de rol van Samen Buurten

bij het ondersteunen en faciliteren van de buurtverbinders. In hoofdstuk 7.4 volgt een algemene reflectie en slotconclusie.

7.1 Maatschappelijke waarden van investering in buurtinitiatieven

Buurtinitiatieven dragen bij aan het welzijn en de gezondheid van bewoners. Ze fungeren als een preventieve infrastructuur: laagdrempelig, relationeel en ingebed in de buurt. Daarnaast versterken ze het eigenaarschap en democratisering van zorg en welzijn. Zoals een buurtbewoner het omschreef: *“Dit is onze buurt. Als wij het niet doen, wie dan wel?”*

Preventieve effecten zijn onder meer vroegsignalering van psychische problematiek en het voorkomen van sociaal isolement. Dit leidt tot minder druk op formele zorgvoorzieningen. Ze bieden bewoners een eerste vangnet, een plek waar je mag zijn en waar je gezien wordt. Hierdoor worden problemen eerder herkend en opgelost, vaak voordat er een beroep wordt gedaan op professionele zorg. In die zin zijn buurtinitiatieven een essentieel onderdeel van een toekomstbestendige en inclusieve samenleving.

De belangrijkste les die uit dit onderzoek volgt is dat buurtinitiatieven daadwerkelijk bijdragen aan gemeenschapsvorming en preventie. Daarnaast wordt steeds onderstreept dat gemeenschapsvorming tijd, geduld en vertrouwen vraagt en dus niet gehaast of rechtlijnig kan worden aangepakt. Het verdient daarom de aanbeveling om op termijn na te gaan hoe het de onderzochte buurtinitiatieven vergaat. Lukt het hen om een volgende fase van volwassenheid en de verwachte impact op de gemeenschapsvorming te bereiken? Voortzetten van de leergemeenschap kan hierbij helpen als plek voor ontmoeting tussen initiatiefnemers, het delen van ervaringen, reflectie, intervisie en nadenken over passende acties.

7.2 De waarde van een leergemeenschap

De leergemeenschap is een krachtige motor gebleken voor reflectie, competentieontwikkeling, samenwerking, inspiratie en motivatie. Ze draagt bij aan het versterken van het zelfvertrouwen van buurtverbinders, het beter begrijpen van dynamieken in de wijk, het vergroten van het handelingsrepertoire en aanzetten tot actie.

De bijeenkomsten maakten inzichtelijk welke vaardigheden belangrijk zijn om buurtinitiatieven te laten slagen. Vaak genoemde competenties zijn verbindend profileren en actief luisteren. Buurtverbinders zijn bruggenbouwer tussen systeem en samenleving. Buurtverbinders zijn ook: culturele vertalers, relationele diplomaten en strategische verbinders; je kunt de taal en logica van beide werelden begrijpen én vertalen; je bent empathisch en je kunt tussen verschillende perspectieven wisselen, vertrouwen wekken en behouden, je bent diplomatiek en procesvaardig, je maakt ruimte voor samenwerking. Door het bieden van een veilige leeromgeving, ruimte voor ervaring, en het delen van inzichten, vormt de leergemeenschap een belangrijke schakel in de beweging naar sterkere en meer inclusieve gemeenschappen. Buurtverbinders hebben de behoefte om samen te blijven komen, vaardigheden te ontwikkelen en samen te blijven leren. Veel buurtverbinders ervaren weerstand van bewoners, collega's of systeempartijen. De leergemeenschap gaf hen de kans om te

oefenen met hoe ze hiermee kunnen omgaan. Het gezamenlijk analyseren van vormen van weerstand en oefenen met reacties zorgde voor herkenning en verdieping.

Het delen van praktijkvoorbeelden gaf veel herkenning, maar vooral ook inspiratie en motivatie. Deelnemers leren van elkaar door concrete voorbeelden van geslaagde of juist moeizame pogingen om verbinding te maken. Dit stimuleerde het vertrouwen, motivatie en lef om zelf stappen te zetten. Ook het ontstaan van informele netwerken tussen buurtverbinders werd als waardevol ervaren.

7.3 De bijdrage van Samen Buurten

De enquête onder deelnemers van Samen Buurten laat een overwegend positief beeld zien. Het programma ondersteunt deelnemers bij het ontwikkelen, uitvoeren én verduurzamen van gemeenschapsopbouw. Opvallend is de waardering voor de combinatie van praktische handvatten, inspirerende ontmoetingen en de ruimte om te reflecteren op de eigen rol.

De kracht van Samen Buurten ligt in het bij elkaar brengen van mensen die vanuit verschillende rollen en organisaties werken aan sociale cohesie en inclusie. De geleerde lessen uit deze enquête kunnen worden ingezet om het programma verder te ontwikkelen, in te zetten op borging en de samenwerking met gemeenten en andere systeemspelers te versterken.

7.4 Conclusie en reflectie

De 0-meting en de opbrengsten uit de leergemeenschap laten zien dat Samen Buurten in Flevoland betekenisvolle stappen zet in het versterken van gemeenschapsopbouw. Initiatieven die deelnemen aan de praktijklabs rapporteren toegenomen kennis, zelfvertrouwen en netwerkvorming. Buurtverbinders ontwikkelen zich tot sleutelpersonen in hun wijk en dragen bij aan het vergroten van sociale samenhang, betrokkenheid en vertrouwen.

De resultaten van de enquête onder deelnemers bevestigen dit beeld: het programma draagt bij aan het mogelijk maken, uitvoeren én verduurzamen van lokale gemeenschapsinitiatieven. Daarbij zijn werkzame factoren onder meer: de inzet op ontmoeting en vertrouwen, het versterken van informele netwerken, en het bieden van handelingsperspectief via (praktische) instrumenten als de praktijklabs met ABCD-aanpak, asset-mapping, werkbladen en de leergemeenschap waarbij men samen reflecteert op thema's als weerstand, boudery-spanning en het verbinden van systeem- en leefwereld.

Tegelijkertijd blijkt dat het langdurig borgen van deze beweging vraagt om blijvende ondersteuning, structurele samenwerking met formele partijen en erkenning van de rol van inwoners. Het potentieel is groot: Samen Buurten laat zien dat investeren in gemeenschapskracht leidt tot duurzamere buurten én tot preventieve waarde voor het sociaal en gezondheidsdomein.

Bron: istockphoto.com

Bijlage A: Vragenset interviews

Vragenset:

1. Context / hoe gaat het? / wat speelt er allemaal in jouw buurt? (Zoek alvast wat demografische en andere relevante gegevens bij elkaar over deze buurt)

- Wat is er allemaal al? (Activiteiten/initiatieven)
- Hoe ervaren bewoners de onderlinge relaties in de buurt?
- Wat zijn jouw persoonlijke leervragen voor dit initiatief?

2. Interventie (verloop ontwikkeling/ inrichting initiatief) / wat kan je vertellen over jouw buurtinitiatief?

- Kan je iets vertellen over het ontstaan van het buurtinitiatief?
- Welke vraagstukken leven er?
- Wat is jouw rol en wie zijn er allemaal bij het initiatief betrokken?
- Met welke aanpak werk je?
- Welke activiteiten/interventies hebben jullie al gedaan en hoe is dat gegaan?
- Welke activiteiten/interventies staan nog op de planning?
- Wat gaat goed? En wat kan beter?
- Hoe dragen de deelnemers bij aan het actief en 'levend' houden van het initiatief?
- Hoe wordt de samenwerking tussen de verschillende partijen ervaren?

3. Mechanismen / Hoe denk je dat jouw initiatief bijdraagt aan samenlevingsopbouw? Wat zijn jouw verwachtingen?

- Wat versta jij onder samenlevingsopbouw?
- Wat motiveert bewoners om mee te werken en betrokken te blijven?
- Hoe zorg je ervoor dat dat bewoners eigenaarschap gaan nemen voor de buurtinitiatieven?
- Wat zijn de barrières die bewoners ervaren om actief deel te nemen?
- Wat zijn de dingen die goed werken? Waarom?

Wat werkt minder goed? Waarom?

- Jouzelf en de directe betrokkenen (individueel niveau)
- Voor de buurt (gemeenschap)
- Voor jou/jullie organisatiekracht?

4. Outcome / Welke effecten verwacht je van jouw initiatief voor: Individueel niveau

- Wat heeft het voor effect op jouzelf?
- En wat voor effect verwacht je voor de direct betrokkenen?
- In hoeverre voelen bewoners zich meer gezien, gewaardeerd en betrokken?
- Welke veranderingen ervaren bewoners in hun dagelijks leven door deelname?
- Hebben bewoners meer regie gekregen over onderwerpen die zij belangrijk vinden?

Gemeenschapsniveau

- Hoe draagt de aanpak bij aan het verbeteren van contacten tussen verschillende groepen bewoners?
- In hoeverre is er meer diversiteit in de groep bewoners die deelneemt aan de initiatieven?
- Zijn er nieuwe samenwerkingsverbanden of netwerken ontstaan binnen de buurt?

Organisatiekracht

- Zijn er nieuwe initiatieven of ideeën ontstaan vanuit bewoners?
- Hoe goed lukt het bewoners om deze initiatieven zelfstandig verder te ontwikkelen?
- Wat is nodig om de organisatiekracht van bewoners verder te vergroten?

Bijlage B: Buurtinitiatieven Samen Buurten

Dit overzicht toont de breedte en diversiteit van de betrokken buurtinitiatieven binnen Samen Buurten. Ze variëren van informele bewonersinitiatieven tot professionele zorg- en welzijnsprojecten, met een gemeenschappelijk doel: het versterken van gemeenschapskracht in de wijk.

Functie / Rol	Organisatie / Initiatief	Doelgroep	Type Activiteit	Gebied / Locatie
Community builder / coach	Philadelphia, Triade Vitree, Freeway Zorg, Doenersdreef	Mensen met LVB	Community building	Almere, Lelystad, Emmeloord
Buurtwerker / opbouwwerker	Welzijn Lelystad, De Schoor, Carrefour, Welzijn Ermelo	Wijkbewoners	Verbinden, ondersteunen, ontmoeten	Lelystad, Almere, Ermelo, Emmeloord
Initiatiefnemer / bewoner	Agnetapark, De Genieterij, Bruis Almere	Buurtbewoners	Community building, ontmoeten	Delft, Lelystad, Almere
Begeleider / hulpverlener	Philadelphia, Triade Vitree, Leger des Heils	Jongeren / volwassenen met zorgvraag	Ambulante begeleiding, opvang	Almere, Lelystad, Emmeloord
Onderwijs / werk / talentontwikkeling	Stichting YALC, Kom tot Bloei, Greenstory, Philadelphia	Jongeren / LVB	Onderwijs, werk, talentontwikkeling	Flevoland
Strategisch / beleidsmatig betrokken	Cittanova, Gemeente Lelystad, City Deal Delft West	Inwoners / woningzoekenden	Planontwikkeling, community building	Lelystad, Delft, regio NH
Onderzoek / coördinatie	Flever, Triade Vitree, MEE Samen	Vrouwen, bewoners, LVB	Onderzoek, medezeggenschap, zorg & wijk	Noordoostpolder, Lelystad, Almere
Sport / bewegen / ontmoeting	Spot Lelystad, Triade Vitree	Jongeren / inwoners	Sport, bewegen, sociale evenementen	Flevoland

Functie / Rol	Organisatie / Initiatief	Doelgroep	Type Activiteit	Gebied / Locatie
Combinatiefuncties / gemengd initiatief	Saamborgh, C'MON, Binnenhaven, Link College	Ouderen, buurtbewoners, LVB	Community building, wonen, participatie	Almere, Dronten, Apeldoorn

Totaal aantal initiatieven in dit overzicht: 62

Betrokken partners zijn o.a. zorgorganisaties (Philadelphia, Leger des Heils), welzijnsorganisaties (De Schoor, Welzijn Lelystad), gemeenten, burgerinitiatieven en sociale ondernemers.